

M

orse

Vidoucí mezi slepými

aneb Cesta do hlubin nebeského voyeura

Britský klasik žánru science fiction Herbert George Wells kdysi napsal krátkou, leč velmi působivou povídku Země slepců, jejíž hrdina zabloudí v jihoamerických horách a pak se nešťastnou náhodou zřítí. Má ale štěstí, neboť v údolí, kam dopadl, žijí lidé – slepí lidé.

Země, kde se ocitl, je země slepců, kteří žijí bez kontaktu s okolním světem. Hrdina se postupně zotavuje ze svých zranění a marně se snaží svým nevidomým zachránčům vysvětlit, co je to zrak, jak funguje, a že oni jsou slepí. Slepí mu však nerozumí, považují ho za zmateného následkem úrazu. Nikdy totiž o nikom vidoucím neslyšeli. Nahmatají sice jeho oči, ale považují je za anomálii. Hrdina se později snaží odejít, slepí jej však nechtějí pustit. Poté se zamiluje do slepé dívky a rozhodne se, že se s ní ožení a zůstane navždy v zemi slepců. Předtím mu ale mají být vyloupenuty obě oči, aby byl jako ostatní a nemluvil už nesmysly o jakémsi zraku a vidění. Noc před oslepením však hrdina uteče a vrací se zpět do civilizace. Tolik tedy H. G. Wells a Země slepců.

Při čtení nové prózy současného českého autora S. d. Ch. **Studená vlna** (nakladatelství Divus) se mi Wellsova povídka vracela v mysli velmi často, až nepříjemně. Ale také Platónova vize o lidském světě, který se odehrává v temné jeskyni, zatímco o kousek dál je východ z temnoty na sluneční světlo, což však téměř nikdo z lidí nevidí, nebo možná vidět nechce. Nuže, Studená vlna je zpráva od člověka vidoucího, který odchází z jeskyně plné troglodytů, jež je zároveň zemí slepců. Tímto člověkem je autor sám respektive jeho alter ego a touto zprávou je monolog hlavní postavy, naopak temnou jeskyni a zemí slepců je, jak jinak, náš současný svět globálního ekonomického fašismu a „ztelevizovaných humanoidů“.

Čtyřicátník, který pracuje dvacet let jako hrobník za směšný plat, dvacet let provozuje své loutkářské umění, a dvacet let píše do šuplíku umělecké texty, které téměř nikoho nezajímají, vyjma skrovné komunity alternativních umělců, odjíždí v květnu na chalupu své ženy, odpočinout si od ní a od svých dcer, od své práce, od mrtvých i živých, prostě od celého světa. Odjíždí autobusem

zrovna v době, kdy nastupuje jeho depresivní fáze a shodou okolností také studená vlna. Na chalupě se, po nervovém zhroucení a negativní halucinační zkušenosti, pokouší meditoval vycházkami do přírody, která je však z větší části zdevastovaná. Jediné, co tohoto frustrovaného jedince usmírjuje se světem, kromě poslechu vážné hudby, je pohled na les a na srny, nevinnou, krásnou a nevědomou zvěř. Před svými venkovskými sousedy se raději ukrývá. Setkání s nimi hrozí konfliktem, neboť většina z nich nemá ráda ani zvěř ani stromy, naopak, zvěř zabíjí, často jen pro zábavu, a stromy kácí z čistě lidské malosti a nenávisti. Zde je důležité podotknout, že hlavní hrdina příběhu je vegetarián. Zabití zvěře tedy vnímá de facto jako vraždu, podobně vnímá i likvidaci stromu, který nikomu nevalil. Stejně jako v Joyceově Odysseovi odehrává se celý děj jedno dopoledne, kdy autor vyjde z chalupy před zahradu na náves, vše ostatní se děje v jeho hlavě. Vzpomínky na banální i tragické či tragikomické situace v jeho životě a v životě jeho rodiny, filosofující reflexe světové politiky, náboženství, historie atd. atp.

Aby toho nebylo málo je hlavní hrdina ještě ke všemu abstinent a nekuřák, což je v souvislosti s vegetariánstvím vražedná kombinace. Pokud člověk dlouhodobě nekonzumuje maso, alkohol, ani tabák, cítí totiž a vnímá vše zcela jinak než jako masožravec, kuřák a i jen průměrný konzument alkoholu, takříkajíc na buněčné úrovni, je více spojen s přírodou. Tímto dobrovolným odpíráním si hříšných požitků se však hlavní hrdina odlišuje vlastně od celého svého okolí a trpí tak například nabídkou pouze masových jídel v restauracích a obchodech s potravinami. Trpí i existencí televize, kterou sledují jeho dcery. Trpí vlastně vším. Zdá se, že se narodil jen proto, aby trpěl. Vleče na svých zádech celý pytel existenciální Sartrovské nevolnosti, existenciální tísně a úzkosti! Tíseň je jakýsi stále opakovaný magický leitmotiv textu. On ale trpět nechce, nebo se alespoň snaží svému utrpení

na tomto světě porozumět: „Mohu také rozumět životu jako něčemu mezi zrozením a smrtí, ale je to hnusné, mohu mu rozumět jako problému, ale to je stejně hnusné jako mu rozumět jako nesrozumitelnosti... Život, tak, jak mu rozumím, má tedy zápornou definici a hrůza z toho, že ho lze žít provizorně, je na místě.“

Dle Alberta Camuse je jediným filosofickým problémem sebevražda. I tento problém hrdina krátce reflektuje. Kromě rodinných traumat řeší i světový řád. Mluví se tu o komunismu a fašismu, myšlen je jak historický fašismus, tak současný ekonomický fašismus, který nahradil kapitalismus. Mluví se tu o chudobě, o statu quo založeném na znásilňování člověka člověkem za almužnu, o masírování mozkových závitů lidstva televizí. O zmarněných nadějích, o zničených iluzích, o lidské důstojnosti a svobodě, která jsou však ve skutečnosti, zdá se, pouze iluzí, a to za všech dob a režimů.

Hrdina respektive autor staví čtenáře před celý horizont problémů: „Dospíváme ke kvantu bezcenných zkušeností, k úplně novému převratnému kvantu bezcenností, navazujeme na zmar novým zmarem, obohacujeme zděděnou marnost novou marností, neznáme míru a společnou řeč mimo výdělečnou profesionalitu.“ Zároveň z retrospektivních odboček vyvstává portrét hlavního hrdiny jako člověka, jenž je křystalicky čistý a vznáší se nad lidskou masou, která je v drtivě většině zcela tupá, portrét člověka duchovního, panteisty, který je plný čisté lásky, kterou však nemá téměř komu dát. „Tvá hlava pluje v prostoru duchovní lásky,“ píše například svému známému, nešťastnému typickému literátovu, utěšující zprávu „země je plná opuštěných arch, jsme niterné, niterně plující loď.“ Tento moment je možná nejlyričtější z celé (na lyriku programově velmi chudé) knihy vůbec. Následuje naopak velmi ostrý zvrát při debatě s uměleckým fotografem v kapliče, který si dovolil znesvětit toto místo ne-

vhodnou poznámko o Kristu. „Za těchto okolností jsi méně než člověkem, jsi pod člověkem, který zaslouží zabít, ale já to neudělám, ne proto, že jsme v kapli, ale proto, že jsem učiněný světec,“ rozkatí se hlavní hrdina na fotografa. Identifikace hlavního hrdiny se světcem, byť řečená v rozčilení, je ovšem trefná. V tomto momentu však tak trochu připomíná otce Scholastika z Drdových Hrátek s čertem, jenž ostře odsoudí mladé hříšnice, načež mu anděl kárajícím hlasem praví: „Nelidskou pýchou trpíš, poustevníku!“ Na rozdíl od otce Scholastika, jenž žil v klidném ústraní a anděl mu denně přinášel manu nebeskou zdarma k obědu, v případě hrdiny Studené vlny je to pýcha pochopitelná, pýcha na vlastní duchovní a paralelní svět, který si po čtyřiceti letech kruté existence mezi vrahy lidí, zvěře a stromů, alkoholiků, tabakistů pologramotných konzumentů masa a televize a tupců obecně musel tvrdě vydobýt a vyvzdorovat! Nicméně kniha končí jakousi mesianistickou a nadějeplnou vizí, v níž se hlavní hrdina označí za nebeského voyeura a chce všem lidem přinést duchovní obrodu, která nemocné a zbídačelé lidstvo uzdraví.

Při četbě Studené vlny si vnímavý čtenář uvědomí, že svět, ve kterém žijeme, opravdu není příliš přátelské místo k životu, ba spíše naopak. Uvědomí si, že hlavní hrdina má vlastně pravdu, že skutečně žijeme v zemi slepců a v temné jeskyni, že jsme skutečně duchovní slepci a trogodyti a že je to vlastně velmi tragické. A že takhle se dlouho žít nedá, že to musí zít rychlý konec. Ne náhodou byla Studená vlna vydána den před předpovídaným koncem světa dvacátého prosince loňského roku. Ale jak jsme viděli, nic se nestalo. Ovšem třeba jen zdánlivě, a zdání klame. Navíc jsme přece slepci a trogodyti. Třeba už konec světa dávno byl, akorát my jsme si toho prostě nevšimli.